

Posvet o rejništvu v Sloveniji

Dne 29. marca 2022 je v prostorih Fakultete za socialno delo v Ljubljani potekal dogodek z nazivom Posvet o rejništvu v Sloveniji, ki sta ga organizirala Rejniško društvo Slovenije in Fakulteta za socialno delo. Namen Posveta je bil na enem mestu prikazati stališča in mnenja o rejništvu s perspektive različnih udeležencev rejniškega sistema. Vabljeni so bili rejnice, rejniki, odrasli z izkušnjo rejništva, strokovni delavci CSD, predstavniki družinskih sodišč, študentje FSD, člani Rejniškega društva Slovenije, predstavniki Varuha človekovih pravic, Instituta za socialno varstvo Slovenije, Ministrstva za delo družino in socialne zadeve ter enake možnosti, Socialne inšpekcije. Posveta se je udeležilo preko 100 udeležencev. Posvet je potekal od 9. do 16. ure. V prvi polovici so bile predstavljene uvodne teme za razpravo, v drugem delu pa je potekala razprava v 9 manjših skupinah, kjer je lahko vsak udeleženec podal refleksijo na podano, povedal svoje izkušnje in predloge, predstavljeni so bili primeri dobre prakse in predlogi za izboljšanje razmer na področju rejništva. Na koncu so predstavniki skupin z vsemi prisotnimi podelili zaključke in predloge svoje skupine.

Kratke 15-minutne uvodne predstavitve kot izhodišča za razpravo je podalo osem predstavnikov različnih institucij in udeležencev v rejniškem sistemu.

1. Rejništvo v Sloveniji skozi analizo diplomskih in magistrskih nalog FSD od leta 2010 dalje

Najprej so svoj prispevek z naslovom **Rejništvo v Sloveniji skozi analizo diplomskih in magistrskih nalog FSD od leta 2010 dalje** podale predstavnice Fakultete za socialno delo Nina Mešl, Tadeja Kodele in Tamara Rape Žiberna. Na osnovi njihove analize diplomskih nalog so podale sledeče zaključke in predloge za področje rejništva v Sloveniji:

REJNIŠKE DRUŽINE

- reorganizacija izobraževanj za rejniške družine, tudi z združevanjem CSD-jev pri organizaciji le-teh
- skupine za rejnice in rejnike, neformalna druženja
- organizacija posebnih skupin za samopomoč za rejnice-ke sorodnike
- delavnice in skupna izobraževanja za rejniške in matične družine
- sorodstvenim rejniškim družinam nuditi posebno podporo
- sistemske spremembe (več pooblastil rejnicam, vloga partnerja rejnic, zvišanje rejnine itd.)
- boljša priprava in informiranje rejniških družin (o otroku in matični družini) pred prihodom otroka v rejniško družino

OTROCI V REJNIŠTVU

- podporne skupine (skupine za samopomoč) za otroke v rejništvu (tudi za biološke otroke)
- dostopnost do psihoterapevtske pomoči
- sistemske spremembe na ravni države za podporo otrokom po zaključku rejništva (skupnostne oblike pomoči za otroke, stanovanja za prehodno obdobje, finančna pomoč)
- več sodelovanja med otrokom v rejništvu in SD ter več nadzora nad izvajanjem rejniške dejavnosti
- več podpore otroku ob prihodu v rejniško družino
- slišati otrokov glas!

MATIČNE DRUŽINE

- intenzivnejše in bolj raznoliko delo z matičnimi družinami (tudi izobraževanja zanje, skupaj z ostalimi deležniki)
- skupine za samopomoč MD znotraj CSD-jev
- okrepiti in slišati glas MD
- tako SD kot RD so lahko močna podpora MD (tekem rejništva kot po prenehanju le-tega), če se vzpostavijo in negujejo primerni, empatični odnosi, sodelovanje in zaupanje

STROKOVNO DELO CSD

- kadrovska okrepitev SD na CSD (organizacija dela na način, da bi bila ena SD na CSD vedno dosegljiva rejniškim družinam za podporo in pomoč)
 - izboljšanje tudi ostalih pogojev za delo (zagotoviti ustrezna usposabljanja, primerna obremenjenost in izkušnost SD na tem področju dela, vsebinska reorganizacija CSD, primerna opremljenost CSD – IKT, avtomobili)
 - podrobnejša opredelitev, namen in pogostost srečanj IPS (vključiti tudi biološke otroke)
 - več podpore in pomoči s strani strokovnih služb pri ohranjanju odnosov med otrokom v rejništvu in njegovo matično družino; matičnim družinam
 - povečati ozaveščenost o pomembnosti dela, ki ga izvajajo RD, in primernejši odnos s strani SD do MD
 - okrepiti zavedanje o pomembnosti primernega zaključevanja rejništva in ga dosledno izvajati
 - večkrat (tudi tekem rejništva) vsem udeleženiim pojasniti namen rejništva
 - tematiko vzpostavljanja, ohranjanja in zaključevanja odnosa rejnice z otrokom je potrebno ob začetku in koncu rejništva bolj vključevati med delovne teme rejništva v procesu dela z vsemi udeleženiimi v rejništvu
 - pomembno je bolje seznaniti družbo in medije z rejništvom in ostalimi oblikami rejništva
- razmislek o novem bolj nevtralnem poimenovanju za izraz rejniška družina in rejnica-rejnik*

2. Vloga rejnika v sodnem postopku

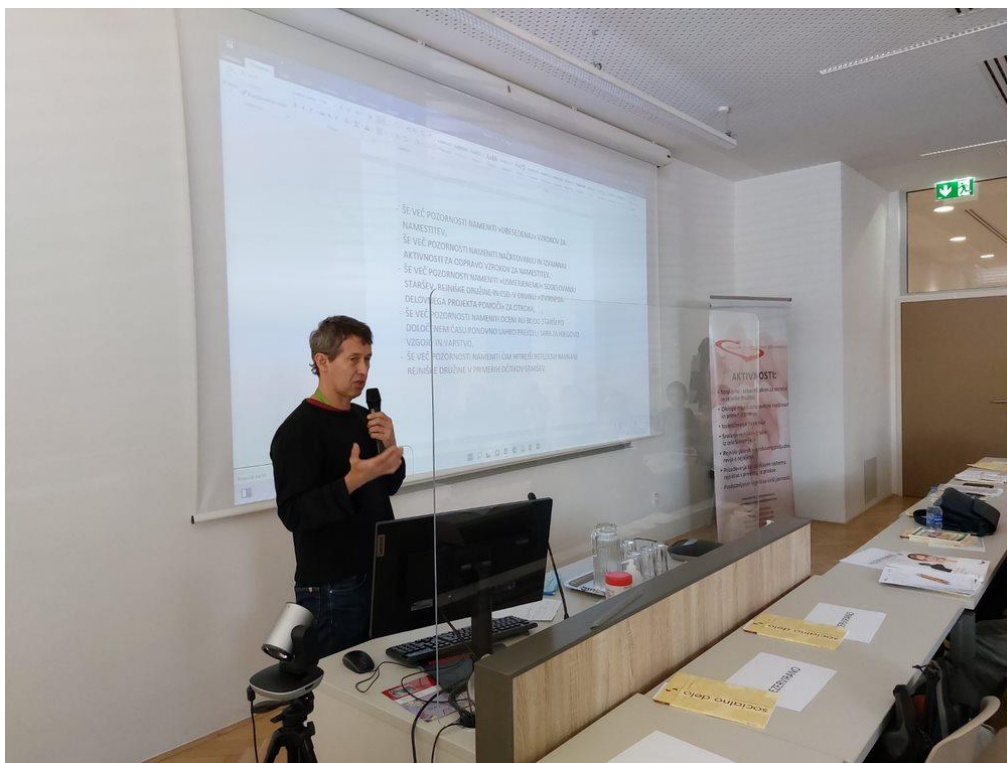
Kot drugi je nastopil mag. Matej Čujovič, vrhovi sodnik, ki je predstavil **Vloga rejnika v sodnem postopku**. V svojem prispevku je osvetlil položaj udeležencev nepravdnega postopka na sodišču, ki lahko nastopajo kot formalni udeleženec, materialni udeleženec ali zakoniti udeleženec. Rejnik je udeležen v dveh temeljnih postopkih: v postopku odvzema otroka, kjer sodišče omogoči rejniku, da je slišan in da poda tudi svoje mnenje, in v postopku urejanja stikov med starši in otrokom, ki je v rejništvu. V tem postopku ima rejnik položaj udeleženca v postopku. Za boljše razumevanje te tematike je avtor tega prispevka pripravil tudi strokovni članek, ki ga **objavljamo v naši rubriki Strokovni članki pod naslovom Vloga rejnika v sodnem postopku**.

- 3. Razvoj izvajanja rejniške dejavnosti zadnjih 20 let in izzive, ki so pred nami,** je predstavila Tanja Oberski, sekretarka na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

Razlog	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Vrnitev v matično družino	32	26	38	17	15	25	1
Posvojitev							
Namestitev v vzgojni zavod	12	11		5	4	5	2
Namestitev v zavod za usposabljanje	6	5		12	6	15	1
Polnoletnost	0	1		4	1	1	1
Poinoletnost	42	45	51	29	19	22	2
Zanositiv	6	9	1	5	10	13	1
Zanositiv - otroka/osebe v	0	0					
Skupaj vključenih	26	34	1	28	37	36	2

V svojem prispevku je orisala razvoj rejništva skozi zakonodajo in prikazala statistične podatke, ki jih beleži ministrstvo. Rejništvo v zadnjih letih močno upada, znižalo se je tako število rejniških družin kot otrok v rejništvu. V svojem prispevku je opozorila na vrsto zakonskih aktov, ki se nanašajo na rejništvo in prikazala položaj rejnikov z vidika zakonodaje. V celoti je prispevek prikazan v istoimenskem članku, ki je objavljen v našem glasilu v rubriki Strokovni članki.

4. CSD po namestitvi otroka – očitki iz prijav in ugotovitve inšpekcijskih nadzorov na področju rejništva

Ta prispevek je pripravil **direktor Socialne inšpekcije Peter Stefanovski**.

Kot glavne očitke CSD navaja:

- »odtujevanje« otrok s strani rejniške družine
- »drugačna« vzgoja, varstvo, skrb, vrednote ...
- »onemogočanje« stikov
- »skrita« posvojitev
- nasilje nad otrokom s strani rejniške družine
- nepripravljenost CSD/sodišča, da zaključi rejništvo
- nejasnost zahtev o odpravi vzrokov za odvzem otroka/namestitev v rejništvo
- nejasni kriteriji za prenehanje rejništva

Na podlagi izvedenih nadzorov predlaga sledeča priporočila:

- še več pozornosti nameniti »ubesedenju« vzrokov za namestitev,
- še več pozornosti nameniti načrtovanju in izvajanju aktivnosti za odpravo vzrokov za namestitev,
- še več pozornosti nameniti »usmerjenemu« sodelovanju staršev, rejniške družine in CSD v okviru »izvirnega delovnega projekta pomoči« za otroka,
- še več pozornosti nameniti oceni, ali bodo starši po določenem času ponovno lahko prevzeli skrb za otrokovo vzgojo in varstvo,
- še več pozornosti nameniti čim hitrejši refleksiji ravnanj rejniške družine v primerih starševih očitkov.

5. Perspektiva otroka v rejništvu

Po odmoru so bili na vrsti prispevki z vidika neposrednih udeležencev v rejniškem sistemu, in sicer je kot prvi nastopil **Darko Krajnc, predsednik Rejniškega društva Slovenije in kot oseba z izkušnjo rejništva predstavil svojo osebno zgodbo, ki jo je naslovil Perspektiva otroka v rejništvu**. Poudaril je, da mora biti rejništvo za otroka druga dobra priložnost, ki mu nudi dobre izkušnje in vse možnosti za dober vstop v odraslo življenje. Poudaril je, da njega osebno naziv »rejenec« v otroštvu ni motil, verjame pa, da je ta terminologija za mnoge otroke v rejništvu boleča in se strinja, da razmišljamo o spremembi in skupaj poizkusimo poiskati nov izraz.

6. Izzivi rejništva, izzivi rejnikov

je dala naslov svojemu prispevku **rejnica Irena Zajc**.

V svojem prispevku je preko svoje osebne zgodbe rejnice opozorila na lepote pa tudi na težave v rejništvu in podala tudi predloge za spremembe, ki bi bile nujne in bi bili z njimi omogočeni boljši pogoji za delo rejniških družin. Prispevek prav tako v celoti objavljamo v našem glasilu.

7. Inovativni pristopi v socialnem delu

Predstavnike Centrov za socialno delo je zastopala Uršula Ješe iz CSD Ljubljana s prispevkom Inovativni pristopi v socialnem delu. V svojem prispevku je poudarila velik pomen stroke socialnega dela v rejniškem sistemu, poudarila pomen teorije navezanosti in položaj otroka ter opredelila vlogo strokovnega delavca v sistemu rejništva. Opozorila je na veliko obremenjenost kadra na centrih za socialno delo.

8. Predlogi in pobude za spremembe na področju rejništva v Sloveniji

Zadnji prispevek je predstavila **Maksimiljana Mali, predstavnica Rejniškega društva Slovenije** z naslovom **Predlogi in pobude za spremembe na področju rejništva v Sloveniji**. Rejniško društvo s perspektive tako rejnikov in rejnic kot otroka v rejništvu in tudi strokovnih delavcev predlaga vrsto pobud in sprememb, ki naj bi prispevale k izboljšanju pogojev dela tako za rejnike kot strokovne delavce in posledično za bolj kvalitetno izvajanje skrbi za otroka. Naši predlogi se v veliki meri nanašajo na spremembo zakonodaje, ki naj bi predvsem izboljšala materialni in družbeni status rejnikov, zavzemamo se za okrepitev stroke, da bodo SD dobro strokovno usposobljeni, in s tem za otroka v rejništvu, da bo ves čas slišan in razumljen. Naše Društvo tudi predlaga spremembo terminologije za besedo rejništvo. Predlogi in pobude so v celoti objavljeni v tem Rejniškem glasniku.

ZAKLJUČKI, POBUDE IN PREDLOGI UDELEŽENCEV PO RAZPRAVI

- Večina udeležencev je pozdravila posvet in poudarila pomen komunikacije, sodelovanja, usmerjanja sprememb vase in iskanje dialoga z ostalimi, s katerimi sodelujejo. Potrebno je nadaljevati s takšnimi posveti in skupaj iskati nove, boljše možnosti za rejništvo.
- Iz vseh razprav je razvidno, da je rejništvo področje, ki ga je potrebno podrobno prevetriti in v nekaterih vidikih posodobiti v korist boljših pogojev dela za vse udeležence rejniškega sistema s ciljem doseči dober izid za otroka. Nekaj skupin je predlagalo oblikovanje delovnih skupin, ki naj bi pregledale področje in začele delati na spremembah, da ne ostanemo le pri posvetih.
- Potrebni so sistemski premiki tako na zakonodajni in strokovni ravni kot tudi stremljenje k najboljšemu možnemu delovanju vsakega udeleženca v rejniškem sistemu.
- Osnovni strokovni pristop v rejništvu naj izhaja iz razumevanja teorije navezanosti in travme ter na razumevanju dialoga in povezovanja v rejniškem sistemu.
- Poskrbeti za pozitivno promocijo dejavnosti.

REJNIŠKE DRUŽINE

- Izboljšati plačilo za delo.
- Dati rejnikom več materialne podpore (pokritje zagonskih stroškov, subvencije za osebni avtomobil, dodatek za veliko družino za vse rejnike, višji zneski za plačilo prispevkov za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje s strani države, plačilo prevozov na izobraževanja, IPS, sodišča ipd.).
- Spremeniti status rejnikov (nosilca dejavnosti oba rejnika, možnost poklicnega dela na osnovi skrbi za enega otroka ...).
- Usposobiti nekaj specializiranih rejnikov.
- Rejniki niso slišani – niti na CSD, niti na sodiščih – sodišča in CSD z birokratskimi in izključujočimi postopki »travmatizirajo« rejnike in rejnice.
- Urediti pravno pomoč rejnikom.
- Rejniki naj bi imeli pravico, da so seznanjeni z vso dokumentacijo glede otroka (psihologi, izvedenci, mnenja zdravnikov in drugih strokovnjakov).
- Več podpore s strani strokovnih delavcev – rejniki/ce naj dejansko postanejo strokovni sodelavci v rejniškem sistemu.
- Rejniki potrebujejo na vseh CSD-jih delo v skupinah.
- Supervizija za rejnike.
- 24-urni SOS telefon za rejnike, zlasti v času, ko ustanove ne delujejo.
- Več in drugačno izobraževanje in usposabljanje za kandidate za rejništvo, več izobraževanja že delujočih rejnikov v okoljih, kjer živijo (CSD).
- Pomoč rejnikom in otrokom ob zaključku rejništva, saj veliko otrok ostaja v rejniških družinah brez podpore države.
- Načrti za pridobivanje novih rejniških družin.
- Varuh rejnikovih pravic – ustanoviti instanco za primere, ko rejnik ni slišan.

OTROCI V REJNIŠTVU

- **Niso slišani! (tudi na posvetu je bilo podanih najmanj predlogov direktno glede na položaj otroka)**
- Vključenost otrok na vseh nivojih obravnave.
- Zanje ni mogoče dobiti terapevtske pomoči, potrebno je seznaniti rejnike in CSD-je z ustanovami, ki to pomoč izvajajo, to pomoč otrokom je potrebno sistemsko zagotoviti.
- Problemi stikov otrok s starši, veliko stikov pod nadzorom.
- Pomoč otrokom po zaključku rejništva (prednost pri stanovanjih, službi, ustanovitev stanovanjskih skupin).
- Z otroki delati več na neformalni ravni (tabori, pogovori v skupinah glede na starost, druženje v naravi).
- Stalno bivališče otroka naj bi bilo pri rejnikih, da bi imel s tem zagotovljeno stalnost s strani socialnega delavca.
- Več znanja vsem za ustrezno komunikacijo z otrokom.
- Varuh otrokovih pravic – ustanoviti instanco za primere, ko otrok ni slišan.

MATIČNE DRUŽINE

- Kljub zahtevam Družinskega zakonika se spremembe v teh družinah še ne kažejo.
- CSD-ji ne delajo z družinami.
- Ni programov za rehabilitacijo teh družin.
- Na sodišču matične družine s pomočjo odvetnikov izrabljajo pravno premoč, ki ni vedno v korist otroka.
- Delati z matično družino že preden otrok pride v rejništvo.
- Na osnovi poznavanja situacije v družini izbrati ustrezno rejniško družino.
- Delati z matičnimi družinami in rejniki v skupini skupaj.
- Ni zaupanja v rehabilitacijo matičnih družin.
- ZIRD bi moral v okviru IPS zagotoviti tudi socialno delavko/ca za matično družino.

CENTRI ZA SOCIALNO DELO

- Rejništvo je na CSD-jih spregledano področje, preveč menjav kadra, kadri izgorevajo.
- Strokovni delavci si želijo, da bi imeli čas in sistemsko podporo za strokovno delo.
- **Kadrovsko okrepiti CSD** in s tem delavcem za rejništvo zagotoviti dovolj časa za delo.
- Preveč birokracije, premalo časa za delo z ljudmi.
- Izboljšati komunikacijo in odnose na vseh ravneh – do rejnikov, med SCD-ji, s sodišči ...
- Strokovni delavec naj bi v osnovi gradil temelje na kvalitetnih odnosih, vsebini in pogovoru v skupnosti, bil bolj usmerjen na teren.
- Pravna pomoč strokovnim delavcem na sodišču.
- Več usposabljanja in podpore strokovnim delavcem, več usmerjenega izobraževanja za področje rejništva (pogovor z otrokom, podpora rejniški družini, delo z matično družino, izbira rejniških družin).
- Zagotoviti je potrebno več strokovnih delavcev za delo z matično družino (tudi zakonsko v okviru IPS).
- Ni strokovnih delavcev za izvajanje stikov pod nadzorom, kot jih določajo sodišča, in sploh v času, kot jih določa sodišče.
- Strokovni delavci na sodiščih niso slišani, kljub dolgotrajnemu intenzivnemu delu s celotnim rejniškim sistemom sodišča dajejo prednost izvedencem, ki svoj pregled opravijo na hitro in manj poglobljeno, sodišča mnogokrat odločajo drugače kljub soglasju stališč na IPS.
- Težava strokovnih delavcev, ker ne morejo nuditi ustrezne pomoči otroku glede na sistemske vrzeli (nimajo dovolj časa za vse postopke in gasijo le požare, ni terapevtske pomoči otrokom, ni zagovornikov in zastopnikov otrok, ni pomoči otrokom ob odhajanju v samostojnost – problem stanovanja, zaposlitve ...).
- Timsko delo na področju rejništva, obvezno sodelovanje psihologov (diagnostika, pogovori z otrokom ...).
- Več sodelovanja s sodišči v smislu razumevanja dela eden drugega.
- Dobro izhodišče za spremembe je ustanovitev aktiva za rejništvo pri SCSD Slovenije.

SODIŠČA

- Odločajo in skušajo delati po svojih pravilih v najboljšo korist otroka.
- Potrebno je stalno sodelovanje med CSD in sodišči in podpirajo že sedanjo dobro prakso.

FAKULTETA ZA SOCIALNO DLEO

- V svojih programih naj fakulteta študentom zagotovi učenje za področje rejništva, za izvajanje sistemskega pristopa v praksi, nudenje podpore vsem udeležencem v sistemu rejništva, ustvarjanje podlag za dialog in pogajanje, način pogovora z otrokom, razumevanje teorije navezanosti ...

SPREMEMBA TERMINOLOGIJE »REJNIŠTVO«

- Večina skupin je podprla dejstvo, da se za besedo rejništvo najde ustrežnejšo terminologijo in predlagajo, da se predlogi zbirajo in se nato začne sistemsko urejati tudi ta problem.

Pripravila Maksimiljana Mali